

لازاریستها در چهارباغ

حسین احمدی

مقدمه

یک کشیش کاتولیک مذهب فرانسه به نام سن ونسان دوپیل^۱ که از دست‌اندرکاران کلیسای کاتولیک به شدت ناراضی بود در سال ۱۶۲۵م با هدف پرستاری از اشخاص از کار افتاده این آیین را بنا نهاد. از آنجایی که پیروان این آیین در آغاز کار در کلیسای متروک «سن لازار» جمع می‌شدند به آنها لازاریست گفته‌اند.

گرچه همراه ژنرال گاردان در سال ۱۶۲۲ق/۱۸۰۷م دو کشیش لازاریست به نامهای مارکوپولی^۲ و داماد^۳ وارد ایران شدند ولی مقدمات ورود اولین گروه از میسیونرهای مذهبی لازاریست توسط جوانی به نام اوژن بوره^۴ و کشیشی لازاریست به نام اسکافی^۵ در دوره محمدشاه قاجار برداشته شد. بنیانگذار هیئت لازاریست در ایران کشیشی به نام اگوستین کلوزل^۶ بود که بعد از چهل و یک سال حضور در ایران در ارومیه درگذشت.

با حضور گسترده میسیونرهای لازاریست فرانسوی، پروتستان آمریکایی، روسی و انگلیسی جنگ و جدال بر سر یارگیری از نسطوریها و آسوریان، به مقابله سفارتخانه‌های انگلیسی و روس با سفارت فرانسه منجر شد. اما قدرت‌گیری کشور آلمان در اواخر قرن نوزدهم لازاریستهای مورد حمایت فرانسه را در ایران به حاشیه برد. فرانسه برای مقابله با کشور آلمان ناچار به کنار آمدن با انگلیسیها و روسها و امتیاز دادن به آنها در صحنه سیاسی ایران بود.

مقاله حاضر به چگونگی اقدامات لازاریستها در اصفهان برای اجاره، تصرف و ساختن مدرسه در حال و هوای مشروطه اختصاص دارد.

1. Saint Vincent de paul

2. Marcopoli

3. Damad

4. Eugene Bore

5. Scafi

6. Auguetin Cluzel

باغات اصفهان

قبل از طرح موضوع برای آشنایی خوانندگان اشاره‌ای به وضعیت باغات اصفهان خالی از فایده نیست.

بیشترین باغات در اصفهان در دو نقطه متمرکز بود. باغات جلفا و چهارباغ خواجو. در طرف جلفا باغاتی شامل موارد زیر بود:

باغ خانه‌ها	مجموعاً ۱۵۰ جریب
باغهای زرشک، سمت‌آباد و نمکدان	هرکدام ۸۰ جریب
باغهای چرخاب و آب‌دانی، اعتمادالدوله	هر کدام ۶۰ جریب
باغ تفنگی آقاسی	۵۰ جریب
باغ داروغه	۴۰ جریب
باغهای ناظر، تو شمال، جلودار، ارچی‌خان، قلعه، ودال، غلامان، خابه، آب‌نوس، دیوان‌بیگی، قوچهار، رضاقلی خان و هفت دست املاک متفرق باغات فوق	هر کدام ۳۰ جریب
	۱۲۵۰ جریب

در چهارباغ خواجو نیز باغهایی به قرار ذیل بود:

باغ برغ، باغ رمضانعلی‌خان و املاک متفرقه، باغ رحیم‌خان و املاک متفرقه، باغات چهارباغ، باغ ممتحن، تخت گلدسته، هشت بهشت، آلبالو، فتح‌آباد، عکاس‌خانه، طالار طویله و عمارت خورشید.

املاک متفرقه‌ای نیز طرف امامزاده که طرف چرخاب بود قرار داشت.^۷

در سال ۱۳۲۲ق در جلفای اصفهان چهار نفر کشیش لازاریست که سه نفر از آنها فرانسوی و یک نفر از اهالی ارومیه بود زندگی می‌کردند. ریاست این گروه میسیونری را دموت^۸ به عهده داشت و در کلیسای آرامنه اصفهان مستقر بودند.^۹ دموت در سال ۱۸۸۲ متولد و در سال ۱۸۹۱ وارد ایران شد و تا سال ۱۹۱۵ در ایران به فعالیت مشغول

۷. سازمان اسناد ملی ایران، پ ۲۴۰۰۰۵۸۹۸.

8. Demuth

۹. اسناد وزارت خارجه ایران، اسناد قدیمه، سال ۱۳۲۷ق، کارتن ۵، پرونده ۲۲، سند ۱۴.

بود. فضای فرهنگی ایجاد شده در مشروطه، فرصتی برای این گروه ایجاد کرد که در کلیسای آرامنه اصفهان برای تعلیم اطفال به صورت مجانی مدرسه بنا کنند که تا سال ۱۳۲۷ق قریب صدنفر شاگرد ارمنی در آن مشغول به تحصیل بودند.^{۱۰}

بعد از مدتی به بهانه تعداد زیاد مدارس جلفا و بعد مسافت جلفا تا شهر و آموزش اطفال مسلمان^{۱۱} میسیونرهای لازاریست مخفیانه تصمیم به اجاره یک قطعه زمین در اصفهان گرفتند و با فردی به نام ابراهیم‌خان از اتباع ایران وارد مذاکره شدند.

زمین مورد نظر سی‌ویک هزار ذرع زمین خالصه واقع در چهارباغ اصفهان و دارای مختصر بنایی بود. محمدابراهیم‌خان زمین فوق را در سال ۱۳۲۷ق از ورثه شیخ‌العراقین که از اتباع عثمانی بود^{۱۲} نزدیک به نه هزار تومان خریده بود.^{۱۳}

در این زمان کنسولگری روس در اصفهان مأمور حفظ منافع اتباع فرانسه بود^{۱۴} و محمدابراهیم‌خان تحت حمایت کنسولگری روس بود، به همین جهت روسها او را شفاهاً و غیررسمی کنت می‌خواندند.^{۱۵}

پرمودت محرمانه^{۱۶} و با اطلاع دقیق سفارت فرانسه در تهران و کنسولگری روس در اصفهان^{۱۷} یازده هزار ذرع زمین موردنظر را به مدت شصت سال از محمدابراهیم‌خان اجراه کرد تا در آن مدرسه برپا کند.^{۱۸}

بلافاصله بعد از خرید، میسیونرهای لازاریست مخفیانه و بدون اطلاع کارگزاری و با استفاده از حمایت سفارت فرانسه و کنسول روسیه در اصفهان^{۱۹} با عنوان مدرسه‌سازی برای اطفال مسلمین شروع به ساخت‌وساز گسترده‌تری در آن کردند و خود محمدابراهیم‌خان همراه روحانیون لازاریست به فعالیت مشغول شد.^{۲۰} ولی پس از

۱۱. همان.

۱۰. ا.و.خ.اس. ۱۳۲۷ق، ک ۵، پ ۲۲، س ۹.

۱۲. ا.و.خ.اس. ۱۳۲۷ق، ک ۵، پ ۲۲، س ۱۴.

۱۳. ا.و.خ.اس. ۱۳۲۷ق، ک ۵، پ ۲۲، س ۸.

۱۴. ا.و.خ.اس. ۱۳۲۷ق، ک ۵، پ ۲۲، س ۱۲ و ۱۴.

۱۵. ا.و.خ.اس. ۱۳۲۷ق، ک ۵، پ ۲۲، س ۸.

۱۶. ا.و.خ.اس. ۱۳۲۷ق، ک ۵، پ ۲۲، س ۴.

۱۷. ا.و.خ.اس. ۱۳۲۷ق، ک ۵، پ ۲۲، س ۴ و ۱۴.

۱۸. ا.و.خ.اس. ۱۳۲۷ق، ک ۵، پ ۲۲، س ۸.

۱۹. ا.و.خ.اس. ۱۳۲۷ق، ک ۵، پ ۲۲، س ۱۷.

۲۰. ا.و.خ.اس. ۱۳۲۷ق، ک ۵، پ ۲۲، س ۱۴.

مدتی خود پر دموت شخصاً با عجله و عمله جات بسیار مشغول به کار گشت.^{۲۱} منوچهر میرزا کارگزار خارجه اصفهان بعد اطلاع از جریان در تاریخ نوزدهم شوال ۱۳۲۷،^{۲۲} شرحی به محمدابراهیم خان نوشت که چون معامله ملکی ما بین اتباع داخله و خارجه شرایطی را دارد و لازم است ضمن حضور در کارگزاری توضیحاتی را در این خصوص بدهید که دقت نظر لازم در آن بشود. محمدابراهیم خان که حمایت کنسولگری روسیه را در پشت سرداشت در پاسخ نوشت که در این باره حکومت اصفهان هم از او چنین تقاضایی داشته، تنها جواب او این است که صورت قرارداد را از سفارت فرانسه و کنسولگری روسیه در اصفهان بخواهید.

کارگزار اصفهان در شرحی به کنسولگری روسیه اطلاع داد که چون از محمدابراهیم خان پاسخ نرسیده است به اطلاع پر دموت رسانده شد که تا وصول معامله فوق به کارگزاری یا وزارت خارجه، معامله فوق فاقد اعتبار است و هرگونه ساخت و ساز و صرف هزینه‌ای در صورت بازگشت معامله، کارگزاری پاسخگو نخواهد بود.^{۲۳} ریموند لکنت^{۲۴} سفیر فرانسه در نامه‌ای به محمدعلی علاءالسلطنه وزیرخارجه اطلاع داد که میسیون لازاریست مستقر در اصفهان در باغ فوق فقط مشغول پاره‌ای تعمیرات می‌باشند.

وزیر خارجه نیز با وجود غیرقانونی بودن مبیعه مزبور، حل قضیه را به شکل مسالمت‌آمیز از طریق سفارت فرانسه جست‌وجو می‌کرد^{۲۵} تا بدین وسیله جلوی ساخت و ساز گسترده لازاریستها را بگیرد^{۲۶} به همین دلیل به سفیر فرانسه قول داد که اگر مقصود پاره‌ای تعمیرات بنایی در باغ مزبور باشد به کارگزار اصفهان تلگراف خواهد کرد تا مانع کار لازاریستها نشوند^{۲۷} در نتیجه علاءالسلطنه به استعلام متعدد کارگزار اصفهان و حکومت اصفهان مبنی بر جلوگیری از بنایی لازاریستها پاسخ شفاف و درخور توجهی نداد و فقط اشاره می‌کرد که با سفارت فرانسه در این باب مشغول مذاکره است که قریباً

۲۱. ا.و.خ.ا.س ۱۳۲۷ق، ک ۵، پ ۲۲، س ۶.

۲۲. ا.و.خ.ا.س ۱۳۲۷ق، ک ۵، پ ۲۲، س ۲۱.

۲۳. ا.و.خ.ا.س ۱۳۲۷ق، ک ۵، پ ۲۲، س ۱۴.

24. Raymond Lecount

۲۵. ا.و.خ.ا.س ۱۳۲۷ق، ک ۵، پ ۲۲، س ۵، ۱۱، ۳۳.

۲۶. ا.و.خ.ا.س ۱۳۲۷ق، ک ۵، پ ۲۲، س ۱۱.

۲۷. ا.و.خ.ا.س ۱۳۲۷ق، ک ۵، پ ۲۲، س ۱۲.

نتیجه را اطلاع خواهد داد^{۲۸} و یا می‌نوشت که قرار شد که سفارت فرانسه به میسیونرها تلگراف نماید تا آنها دست از بنایی بکشند.^{۲۹}

چون جلوگیری از بنایی گسترده میسیونرهای لازاریست ممکن نشد حکومت اصفهان و کارگزاری متوسل به آیت‌الله آقاجفی شدند تا جلوی این امر را بگیرد. با اطلاع از اقدامات آقاجفی، علاءالسلطنه در نامه بیستم شوال ۱۳۲۷ به نمره ۱۰۸۷ به کارگزاری اصفهان نوشت که در صورتی که مقصود لازاریستها تعمیرات باشد سببی برای مخالفت دیده نمی‌شود البته رفع مخالفت نمایید و اگر مطالب غیر از این است کیفیت را گزارش دهید.^{۳۰}

جلوگیری از ساخت و ساز لازاریستها توسط آیت‌الله آقاجفی، اعتراض شدید ریموند لکنت سفیر فرانسه را در پی داشت که نامه بیستم نوامبر ۱۹۰۹ به علاءالسلطنه وزیر خارجه نوشت که کارگزار اصفهان به تحریک آقاجفی به میسیونرهای لازاریست صدمه می‌زند و اجازه ساختن به آنها نمی‌دهد.

لکنت به موجب گزارش بالکونسکی کنسول روس در اصفهان بدون اشاره به اصل خبر نوشت که خبری بی‌نهایت تأسف‌آمیز به صورت تلگراف به دوستدار رسیده که اسباب وحشت است! از جناب اشرف خواهش دارم که مرحمت فرموده نگذارند که اتباع دولت فرانسه فدای خیالات کارگزار شوند.^{۳۱}

سفیر فرانسه به وزیر خارجه ایران اطمینان داد که وی تمام مسئولیتهای لازم در خصوص اقدامات اتباع فرانسه را به عهده می‌گیرد و آمادگی لازم را برای هرگونه توضیحات دارد ولی چون مخاطره عاجلی! در بین هست تمنا دارد که کارگزار موجبات آسایش اتباع فرانسه را فراهم نماید. سفیر تلویحاً خواستار ادامه ساختمان‌سازی بود.^{۳۲} ریموند لکنت بلافاصله در روز بعد یعنی بیست‌ویکم نوامبر ۱۹۰۹ در نامه‌اش به علاءالسلطنه اشاره داشت که به منوچهر میرزا کارگزار اصفهان تلگراف کرده است که تحقیقات لازمه را درباره محمدابراهیم خان نموده و با جناب آقاجفی مذاکره نماید. سفیر فرانسه به علاءالسلطنه اطمینان داد که درخصوص قطعه زمین فوق هیچ شبهه‌ای

۲۸. ا.و.خ.ا. س ۱۳۲۷ق، ک ۵، پ ۲۲، س ۱۵.

۲۹. ا.و.خ.ا. س ۱۳۲۷ق، ک ۵، پ ۲۲، س ۱۰.

۳۰. ا.و.خ.ا. س ۱۳۲۷ق، ک ۵، پ ۲۲، س ۳.

۳۱. ا.و.خ.ا. س ۱۳۲۷ق، ک ۵، پ ۲۲، س ۱۲.

۳۲. ا.و.خ.ا. س ۱۳۲۷ق، ک ۵، پ ۲۲، س ۱۲.

وجود ندارد و مایل به حل اختلاف به صورت دوستانه می‌باشد.^{۳۳}

از محتوای نامه بعدی سفیر فرانسه که در بیست و سوم نوامبر ۱۹۰۹ به وزیر خارجه نوشته شده چنین برمی‌آید که وزیر خارجه، ادیب‌السلطنه را مأمور مذاکره با ریموند لکنت سفیر نمود. در جلسه بیست و چهارم نوامبر ۱۹۰۹^{۳۴} سفیر فرانسه قول داد که به جنرال کنسول روسیه در اصفهان که مأمور حفظ منافع فرانسه می‌باشد تلگراف خواهد کرد که لازاریستها رعایت قوانین ایران را بنمایند.

سفیر فرانسه که اوضاع و احوال را خیلی برای امتیازخواهی مناسب می‌دید گفت که مقامات ایران اهمیت مخصوصی برای انتشار معارف اروپا در ایران می‌دهند، خصوصاً که مدارس میسیونرهای لازاریست اطفال از مذاهب مختلفه را پذیرفته و عقاید آنها را محترم می‌شمارد. بنابراین سفیر به اطلاع رساند که دموت رئیس میسیونرهای لازاریست اصفهان قصد دارد که اجازه خرید سی جریب زمین واقع در چهارباغ برای احداث مدرسه را از دولت ایران بگیرد و وی التزام می‌دهد که آن عمارت همیشه کاربری مدرسه را داشته باشد، به همین جهت سفیر درخواست داشت که ضمن تلگرافی به کارگزاران اصفهان، اجازه داده شود که میسیونرهای لازاریست بتوانند مشغول بنایی خود که اتمام آن حاوی اهمیت فوق‌العاده‌ای براساس حسن انجام اراده آنها دارد بشوند.^{۳۵}

با وجود گفته سفیر فرانسه به ادیب‌السلطنه مبنی بر اینکه لازاریستها را از رفتار بی‌رویه ملامت و به رعایت نکات قانونی ملتفت کرده است، اما محرمانه به وسیله کنسول روسیه در اصفهان از ادامه کار روحانیون لازاریست در ساختمان‌سازی پشتیبانی می‌کرد.^{۳۶}

علاءالسلطنه در پاسخ تقاضای سفیر فرانسه نوشت که پاره‌ای از اقدامات را درخصوص باغ مزبور انجام خواهد داد اما تا حصول نتیجه چون اقدامات میسیون لازاریست در این معامله ساختمان‌سازی برای تأسیس مدرسه غیرقانونی و بدون اجازه دولت ایران بوده است انتظار دارد که روحانیون لازاریست را از ادامه بنای مزبور منع و

۳۳. ا.و.خ.ا.س ۱۳۲۷ق، ک ۵، پ ۲۲، س ۷.

۳۴. ا.و.خ.ا.س ۱۳۲۷ق، ک ۵، پ ۲۲، س ۲۳.

۳۵. ا.و.خ.ا.س ۱۳۲۷ق، ک ۵، پ ۲۲، س ۱۶؛ بانک: تصویر شماره یک.

۳۶. ا.و.خ.ا.س ۱۳۲۷ق، ک ۵، پ ۲۲، س ۱۷.

اقدامات آنها را توقیف و تعطیل کند؛ زیرا در صورت ادامه روند فعلی ممکن است در به انجام رسیدن مقصود خللی ایجاد کند و بناهای مزبور بی نتیجه و با خسارت فراوان توأم خواهد شد.^{۳۷}

سفیر فرانسه در نامه هفدهم ذی‌قعدة ۱۳۲۷ به وزیر خارجه اطلاع داد که ضمن تلگرافی به بالکونسکی کنسول روسیه از وی خواسته است که میسیونرهای لازاریست را دعوت نماید تا موقعی که از دولت ایران اجازه خرید اراضی مزبور حاصل نشده عملیات ساختمان سازی را متوقف کنند.

لکن ادامه داد که کنسول روسیه به وی اطلاع داده که دستورالعمل وی را به اجرا گذاشته و عملیات بنایی میسیونرها متوقف شده است. سفیر از وزیر خارجه تقاضا داشت حالا که میسیون لازاریست اطاعت خود را از قوانین ایران با تعطیل ساختمان سازی ثابت نموده و به طریق قانونی قصد ادامه کار دارند در صورت امکان اجازه هشت روز بنایی به میسیون لازاریست داده شود تا به واسطه فصل بارش ترک عملیات سبب صدمه و خسارت بنای ساخته شده نشود.^{۳۸}

در حالی که علاءالسلطنه دل خوش به وعده وعیدهای سفیر فرانسه مبنی بر تعطیلی کار لازاریستها در اصفهان داشت و از کارگزار اصفهان درخصوص کم و کیف بنایی استعلام می‌کرد. از گزارش کارگزار مهمام خارجه در اصفهان چنین برمی‌آید فضای باغ اجاره شده که در ابتدا یازده هزار ذرع بود در بیست و ششم ذی‌قعدة ۱۳۲۷ به سی و یک هزار ذرع افزایش پیدا کرده است و میسیونرهای لازاریست از اول شروع به کار، بدون حتی یک روز تعطیلی، تمام بنای اولیه را به کلی خراب کرده و ساختمان جدیدی که معادل سه هزار و پانصد تومان - که هزار تومان قیمت در و شیشه‌های آن است - خرج داشته است به صورت کامل ساخته‌اند.^{۳۹}

علاءالسلطنه که متوجه نیرنگ سفارت فرانسه شده بود، سعی در رفع مسئولیت از خود، در یک نامه تند و تیز در غره ذیحجه ۱۳۲۷ به نمره ۱۵۶۵۳ به منوچهر میرزا کارگزار اصفهان، تمام تقصیرها را به گردن وی انداخت:

تلگراف شما درخصوص انجام یافتن میسیون لازاریست رسید فی‌الحقیقه از کفایت

۳۷. ا.و.خ.ا.س ۱۳۲۷ق، ک ۵، پ ۲۲، س ۱۷.

۳۸. ا.و.خ.ا.س ۱۳۲۷ق، ک ۵، پ ۲۲، س ۲۳: نک به تصویر شماره دو.

۳۹. ا.و.خ.ا.س ۱۳۲۷ق، ک ۵، پ ۲۲، س ۲۵.

و مراقبت شما خیلی امیدوار شدم که آنقدر صبر کردید و ساکت نشستید تا این اشخاص اراضی را به خریداری یا به اجاره یا به شکل دیگر تصرف کردند و شروع به بنا نمودند و باز تماشا کردید که بنای خود را در کمال آزادی و بدون مانع به پایان برسانند و به وزارت خارجه اطلاع ندادید که جلوگیری از اقدام آنها بشود. گویا از چندی قبل از سفارت فرانسه اظهار نمی‌داشتند و وزارت خارجه به شما تلگراف نمی‌کرد آن یکی دو تلگراف از شما نمی‌رسید و عجب‌تر اینکه در تلگراف اول خود می‌نویسید این اراضی یازده هزار زرع است و در این تلگراف می‌نویسید قریب سی و یک هزار زرع است و از این اختلاف معلوم می‌شود که اول دفعه بدون تحقیق نوشته‌اید اینها همه برخلاف انتظاری است که وزارت امور خارجه از این مأمورین خود دارد و اگر بنا باشد در یک محل مأمور اینقدر در غفلت و در اجرای قانون خود کاهل باشد پس مصارف بیهوده‌ای است که دولت در تعیین مأمورین خود متحمل می‌شود.^{۴۰}

پاسخ کارگزار دقیق‌تر و مستندتر بود:

... گمان می‌کنم چاکر در این مورد از وظیفه مأموریتی خود به هیچ وجه تغافل نورزیده. ذره‌ای فروگذار نکرده‌ام چه وظیفه چاکر بر این است تا وقتی که اتباع خارجه خواسته‌اند به مطلبی که خلاف قانون مقرر است اقدام نمایند آنها را به وسیله کنسولگری‌شان به آن خلاف رویه مطلع نموده و مانع از انجام قصدشان بشوم چنانچه نپذیرفتند و باز خواستند دنباله خیالشان را بگیرند به وزارت خارجه اطلاع بدهم.

بدین قسم در وقوع این مطلب ترتیبات منظور شده چه بعد از اینکه مطلب از پرده خفا ظاهر شود که محمدابراهیم خان با این حضرات معامله کرده و اینکه اظهار می‌داشت خودم اینجا مدرسه می‌نمایم صدق نیست وظیفه اولیه خود را بدین قسم ادا نمودم که به وسیله حکومت و مستقیماً از مشارالیه توضیح وضع معامله را خواستیم و او را به ممنوع بودن معامله با اتباع مطلع نمودم چون جواب صریح نداد به کنسولگری روس نوشتیم که این معامله بدون اطلاع دولت صحت ندارد... همچنین وظیفه ثانی خود غفلت نورزیدم و در تاریخ نوزدهم شوال که تازه معلوم شده بود چنین معامله انجام شده تلگرافاً مطلب را عرض کردم.

اینکه فرموده‌اند اگر بر طبق سفارت فرانسه از وزارت خارجه تلگراف به چاکر نمی‌شد یکی دو تلگراف را بنده عرض نمی‌کردم اگر رجوع به دفتر بفرمایید معلوم خواهد شد که چاکر راپرت مطلب را سه روز زودتر داده‌ام و بعد از وزارت خارجه تلگراف شده است و جهت اینکه چاکر اقدام و توقف بنای آنها نمودم به واسطه این بود که تلگراف فرمودید با سفارت فرانسه مذاکره شده بنا شده از سفارت به آن تلگراف کنند که بنا را تعطیل کنند تا تکلیف معلوم شود و در ثانی اعلام خواهد شد. یقین است اگر چاکر بنایی را تعطیل می‌کردم مسئول واقع می‌شدم که چرا با اینکه تلگراف شده بود منتظر خبر ثانی باشید چنین اقدامی می‌کردید... محض استحضار خاطر مبارک سواد مراسلات کارگزاری به محمدابراهیم خان و کنسولگری را تقدیم می‌دارد تا ملاحظه فرمایید.^{۴۱}

علاءالسلطنه که هنوز امیدوار به رایزنیهای با سفیر فرانسه برای حل مشکلات به وجود آمده توسط میسیونرهای لازاریست بود در نامه اول ذیحجه به سفیر فرانسه نوشت که:

برخلاف وعده شما میسیون لازاریست بنای خود را در اراضی چهارباغ ادامه داده و با آنکه برطبق مذاکرات شفاهی وعده تعطیلی کار داده بودید روحانیون لازاریست دست از کار نکشیده‌اند. کمال تأسف حاصل است از اینکه این اشخاص این اقدام بی‌رویه را که به کلی مناقص اصول عهدنامه و برخلاف قانون بوده است مرتکب گردیده و تعقیب کرده و در این اراضی که به هیچ وجه قانونی برای تملک آن دیده نمی‌شود این بنا را برپا نموده و ممانعت حقه کارگزاری را کان لم یکن دانسته‌اند.^{۴۲}

پاسخ سفیر فرانسه به نامه وزیر خارجه ایران بسیار کوتاه و حساب شده، معنی‌دار و ظفره‌آمیز بود: «که دوستدار در این موقع مشغول تحقیقات لازمه بوده و بعد از حصول نتیجه هر جواب که رسید به اطلاع خاطر محترم عالی خواهد رسید»^{۴۳}

بعد از هشت روز، نامه دوم سفیر فرانسه به وزیر خارجه ایران دلالت بر این داشت که سفیر فقط حاضر است درباره خرید ملک مزبور با دولت ایران مذاکره کند.^{۴۴}

۴۱. ا.و.خ.ا.س. ۱۳۲۷ق، ک ۵، پ ۲۲، س ۲۱.

۴۲. ا.و.خ.ا.س. ۱۳۲۷ق، ک ۵، پ ۲۲، س ۲۴.

۴۳. ا.و.خ.ا.، س ۱۳۲۷ق، ک ۵، پ ۲۲، س ۱۹.

۴۴. ا.و.خ.ا.س. ۱۳۲۷ق، ک ۵، پ ۲۲، س ۲۸؛ بانک به تصویر شماره سه.

Légation
de la
République Française
en Perse

Téhéran, le _____ 19

۱۹۰۳
۱۷ مهر سنه ۱۳۲۷

جناب آقا میرزا محمد آقا آذربایجان

بر طبق توافقی که در روز چهارشنبه گذشته ۲۴ ذی القعدة از شهر آذربایجان صورت پذیرفت و در روز هفتمین ماه مبارک ربیع
فارس نیز در آن شهر به تکلیف منعم بوم در سیون گذارید است را دعوت نماید تا در قریبیکم از دولت امیرت اجازت
بیت از غیر مزبور را در منزل منعم امیرت که عیادت نمایند چه با مسیو و کلردینک بر دستار الملک میسر میسر در امیر
آذربایجان بروج و کله گزیده شربت و از دستار امیرت از نمای در صورت امکان اجازت داده شود است
و کبریا فی نزد تا کما بهای رسم در این فصد در حق ترک عیادت به باب عهد معروف است بنا بر عهد و عهد
در قریبیکم ایستادند امیر را به حضور جناب آذربایجان و توهم نمایان حق فرقت است ساله سیون
و غیر مجاز است که در شرف دولت خود انابت نمود این متن را در آنجا میسر است پذیرفته است
به جهت دستار امیرت نامه خواهد داشت از موافقت داده نموده تا روز فرود ایستاد است
دولت اجازت ناقص خود را که در نمایان به حسب انوار است

Requiescit

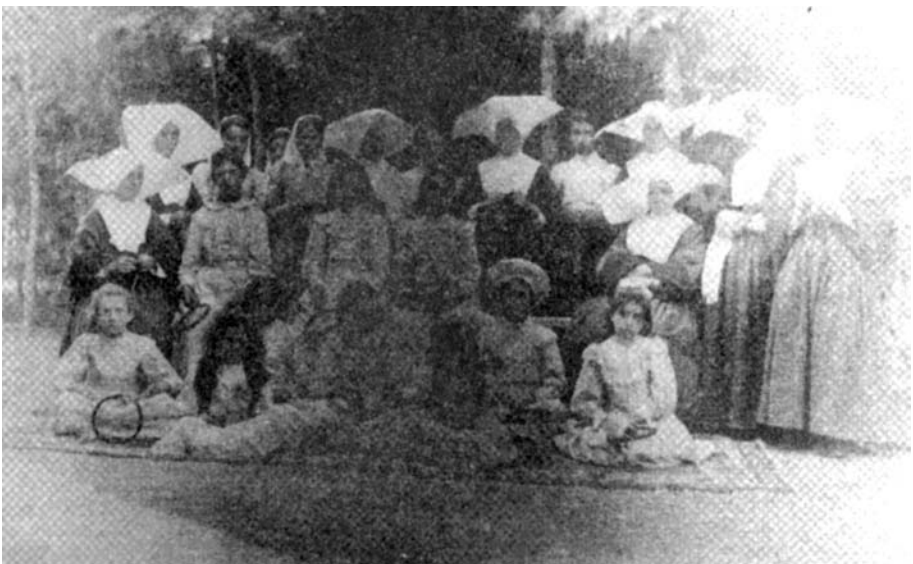
جناب عالی، بزرگوار، بزرگوار

در تشریح آنچه در روز پنجشنبه در خصوص ملک بھمان در بار خبر آنجا در ستا بنام سیدان در ایستادگی و تدارک آنجا
بنامیت بفرستید نیز در خصوص ملک بھمان در بار خبر آنجا در ستا بنام سیدان در ایستادگی و تدارک آنجا
در ایستادگی و تدارک آنجا در ستا بنام سیدان در ایستادگی و تدارک آنجا در ستا بنام سیدان در ایستادگی و تدارک آنجا
تجدید اجازت در بار اجازت خدمت بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید
سرکار فرمایید است که تقریباً اندازه نمودی با اخبار ملوک بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید
بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید
آنجا بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید
بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید
و جناب عالی را هم بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید
وضوح اینجاست که در این مقامات ما قطعاً بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید بفرستید

Requiescit

میسون لازاریست اصفهان، ۱۹۱۳

راهبه‌ها و دانش‌آموزان مدرسه دخترانه اصفهان، ۱۹۱۳